

ŚRODOWISKO

– podstawowe aspekty zawarte w:

Raportie diagnostycznym na temat współpracy transgranicznej Województwa Śląskiego i Samorządowego Kraju Žylińskiego (listopad 2011)

1. Powietrze

Warunki związane z poziomem zanieczyszczenia powietrza w **województwie śląskim** w porównaniu do innych regionów Polski, a także do analizowanego Kraju Žylińskiego, należy uznać za niekorzystne - dotyczy to szczególnie zanieczyszczeń gazowych.

Pod względem zanieczyszczeń pyłowych powietrza sytuacja w województwie śląskim uległa znaczącej poprawie na przestrzeni ostatnich piętnastu lat. Pomimo faktu, iż poziom zanieczyszczeń pyłowych w województwie w 2010 roku (tj. 1,08 ton/km²) jest ok. 5-cio krotnie wyższy niż w Polsce (0,20 ton/km²) to jego wartość spadła w latach 1996-2010 z 7,42 tony/km² do 1,08 ton/km² (por. tabela poniżej). Największy udział zanieczyszczeń pyłowych dotyczy w województwie śląskim spalania paliw. W 2010 roku udział zanieczyszczeń pyłowych powietrza powstałych w wyniku spalania paliw (stałych i płynnych) w zanieczyszczeniach pyłowych ogółem wyniósł tj. 62,3% (8 326 ton/rok).

Tabela 1. Zanieczyszczenia pyłowe powietrza w województwie śląskim i Kraju Žylińskim

Kategoria	1996	2001	2005	2009	2010	zmiana
Zanieczyszczenia pyłowe w WSL /tuhe emisje/ [tony/km ²]	7,42	3,12	1,82	0,95	1,08	15%
Zanieczyszczenia pyłowe w PL /tuhe emisje/ [tony/km ²]	1,25	0,52	0,35	0,20	0,20	16%
Zanieczyszczenia pyłowe w KZ /tuhe emisje/ [tony/km ²]	-	0,95	1,04	0,95	-	100%
Zanieczyszczenia pyłowe w SK /tuhe emisje/ [tony/km ²]	-	0,96	1,02	0,69	-	72%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS oraz Databáza regionalnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Pod względem zanieczyszczeń pyłowych powietrza ich poziom w **Kraju Žylińskim** kształtował się w okresie 2001-2009 niemal na niezmiennym poziomie tj. 0,95 ton/km². Był zatem mniejszy od poziomu zanieczyszczeń pyłowych odnotowanych w województwie śląskim. Niemniej poziom ten jest większy od przeciętnego poziomu zanieczyszczeń pyłowych powietrza na Słowacji (0,69 ton/km²) oraz w Polsce (0,20 ton/km²).

Niska jakość powietrza w **województwie śląskim** jest przede wszystkim efektem bardzo dużych emisji zanieczyszczeń gazowych, które w okresie 1998-2010 wzrosły z 2 901 ton/km² do 3 519 ton/km². Jest to wartość 5-cio krotnie większa niż przeciętna dla Polski (691 ton/km²) oraz ponad 1200-sto krotnie większa niż w Kraju Žylińskim (!) - por. tabela poniżej.

Tabela 2. Zanieczyszczenia gazowe powietrza w województwie śląskim i Kraju Žylińskim

Kategoria	1998	2001	2005	2009	2010	zmiana
Zanieczyszczenia gazowe w WSL [tony/km ² /rok]	2 901	2 765	3 311	3 074	3 519	121%
Zanieczyszczenia gazowe w PL [tony/km ² /rok]	698	667	683	650	691	99%

Wybrane ¹ zanieczyszczenia gazowe w KZ [tony/km ² /rok]	-	5,45	3,77	2,82	-	52%
Wybrane ² zanieczyszczenia gazowe w SK [tony/km ² /rok]	-	7,21	6,65	5,17	-	72%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS oraz Databáza regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tak wysoka niekorzystna emisja gazów do atmosfery w województwie śląskim jest konsekwencją tradycyjnej - tj. opartej na węglu - gospodarki paliwowo-energetycznej regionu, a także jej znaczącej skali w wymiarze Polski. **Kraj Żyliński** pod względem emisji gazów do atmosfery (2,82 ton/km² w 2009 roku) cechują zdecydowanie lepsze warunki środowiskowe nie tylko w relacji do województwa śląskiego oraz Polski, ale także w relacji do przeciętnego poziomu emisji gazów do atmosfery na Słowacji (5,17 ton/km² w 2009 roku).

Szczegółowa analiza struktury zanieczyszczeń gazowych atmosfery wskazuje jednoznacznie w przypadku **województwa śląskiego** główne źródło tego rodzaju emisji (por. tabela poniżej). Wysoka wartość zanieczyszczeń gazowych w województwie śląskim (tj. 3 519 ton/km² w 2010 roku) jest w decydującym stopniu determinowana związkami wynikającymi ze spalania węgla. Emisja tlenków węgla (CO_x) do atmosfery w województwie śląskim w 2010 roku wyniosła 3 462,9 ton/km² (tj. 98,4% ogółu zanieczyszczeń gazowych powietrza). Niepokojąca jest także tendencja wzrostu emisji tlenków węgla do atmosfery tj. o 21% w latach 1998-2010.

Tabela 3. Zanieczyszczenia gazowe powietrza - SO₂, CO_x, NO_x w województwie śląskim i Kraju Żylińskim

Kategoria	1998	2001	2005	2009	2010	zmiana
Emisja dwutlenku siarki SO ₂ w WSL [tony/km ² /rok]	16,8	11,8	11,9	6,8	7,5	45%
Emisja tlenków azotu NO _x w WSL [tony/km ² /rok]	7,1	6,2	5,9	5,0	5,5	78%
Emisja tlenków węgla CO _x w WSL [tony/km ² /rok]	2 861,2	2 718,6	3 253,3	3 022,0	3 462,9	121%
Emisja dwutlenku siarki SO ₂ w KZ [tony/km ² /rok]		1,66	0,74	0,50		30%
Emisja tlenków azotu NO _x w KZ [tony/km ² /rok]		0,72	0,69	0,62		86%
Emisja tlenków węgla CO _x w KZ [tony/km ² /rok]		3,07	2,34	1,7		55%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS oraz Databáza regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Odmienne, tj. korzystne tendencje w zakresie struktury zanieczyszczeń gazowych atmosfery, zarówno pod względem ich wielkości jak i zmian odnoszą się do **Kraju Żylińskiego**. Wielkość emisji tlenków węgla do atmosfery w Kraju Żylińskim jest ok. 1700-set razy mniejsza niż w województwie śląskim i w 2009 roku wynosiła 1,7 ton/km². Wielkość emisji tlenków węgla uległa w przypadku tego regionu znaczącej redukcji w latach 2001-2009 tj. o 45%. W tym samym okresie o 70% zredukowano wielkość emisji SO₂ tj. z 1,66 ton/km² do 0,50 ton/km², a także o 14% zmniejszono emisję tlenków azotu tj. z 0,72 ton/km² do 0,62 ton/km².

2. Woda

Pod względem zużycia wody zarówno w obu analizowanych regionach, a także w przypadku Polski i Słowacji jej zużycie począwszy od końca lat 90-tych systematycznie maleje, choć w odmiennym stopniu. Zużycie wody w **województwie śląskim** w 2009 i 2010 roku kształtowało się na tym samym poziomie tj. 86 m³/mieszkańca. Było ponad 2-krotnie większe niż w **Kraju Żylińskim** (38 m³/mieszkańca) i na Słowacji (40 m³/mieszkańca).

¹ Dotyczy: SO₂, CO_x, NO_x

² Dotyczy: SO₂, CO_x, NO_x

Równocześnie przeciętne zużycie wody w Polsce na mieszkańca kształtowało się na poziomie ponad 3,5-krotnie większym niż w województwie śląskim (271 m³/mieszkańca) - por. tabela poniżej.

Tabela 4. Zużycie wody w województwie śląskim i Kraju Żylińskim

Kategoria	1998	2001	2005	2009	2010	zmiana
Zużycie wody w WSL [m3/mieszkańca]	125	0	92	86	86	69%
Zużycie wody w PL [m3/mieszkańca]	285	264	272	270	271	95%
Zużycie wody w KZ [m3/mieszkańca]	-	49	40	38	-	76%
Zużycie wody w SK [m3/mieszkańca]	-	53	45	40	-	75%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS oraz Databaza regionalnej statystyki. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Pod względem udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków sytuacja w województwie śląskim jest korzystniejsza w relacji do Polski, Kraju Żylińskiego oraz Słowacji. Procentowo ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w województwie śląskim to ponad 70% mieszkańców. System infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków należy w przypadku województwa śląskiego uznać za bardziej rozbudowany w analizowanym kontekście przestrzennym (por. tabela poniżej).

Tabela 5. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w województwie śląskim i Kraju Żylińskim

Kategoria	1998	2000	2005	2009	2010	zmiana
Procent ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w WSL	56,0%	62,9%	67,5%	70,5%	72,0%	129%
Procent ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w PL	49,2%	53,6%	60,2%	64,2%	65,2%	133%
Procent ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w KZ	48,4%	48,7%	51,7%	57,4%	-	119%
Procent ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w SK	54,0%	54,7%	56,3%	59,4%	-	110%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS oraz Databaza regionalnej statystyki. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Zdecydowanie szybszy - w warunkach polskich - jest również przyrost liczby osób obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków. Liczba osób obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków w **województwie śląskim** wzrosła w latach 1998-2010 o 29%, zaś w Polsce o 33%. Postęp w tym zakresie jest wynikiem znaczącego zaangażowania środków europejskich w inwestycje infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Polsce już na etapie przedakcesyjnym (tj. ramach funduszu ISPA), a także w kolejnych okresach programowania funduszy europejskich (2004-2006 oraz 2007-2013).

Przyrost liczby osób korzystających z oczyszczalni ścieków w latach 1998-2009 następował również w **Kraju Żylińskim** i wynosił 19%. Jego wartość była niemal dwukrotnie większa od przeciętnego przyrostu liczby osób obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków na Słowacji.

3. Odpady komunalne

Wielkość odpadów zebranych w **województwie śląskim** na 1-go mieszkańca w latach 2000-2009 spadła z ok. 335 kg/mieszkańca do 300 kg/mieszkańca (spadek o ok. 10%). Odmienna tendencja pod tym względem panowała w **Kraju Żylińskim**, gdzie wielkość odpadów zebranych na 1-go mieszkańca w latach 2002-2009 wzrosła z ok. 301 kg/mieszkańca do 317 kg/mieszkańca (wzrost o ok. 14%) - por. tabela poniżej.

Tabela 6. Podstawowe informacje na temat odpadów komunalnych w województwie śląskim i Kraju Żylińskim

Kategoria	2000	2002	2005	2008	2009	zmiana
Odpady zebrane w WSL [kg/mieszkańca/rok]	334,90	304,14	278,84	292,02	300,39	90%
Udział odpadów zebranych selektywnie w WSL	-	-	3,6%	7,1%	8,1%	228%
Odpady zebrane w PL [kg/mieszkańca/rok]	320	275	245	263	263	82%
Udział odpadów zebranych selektywnie w PL	-	-	0,8%	1,8%	2,1%	267%
Odpady zebrane w KZ [kg/mieszkańca/rok]	-	301,48	285,21	313,45	317,31	114%
Udział odpadów zebranych selektywnie /separowane/ w KZ	-	3,9%	4,2%	7,2%	7,3%	187%
Odpady zebrane w SK [kg/mieszkańca/rok]	-	283,42	289,28	327,48	321,75	114%
Udział odpadów zebranych selektywnie w SK	-	3,0%	5,4%	7,5%	7,2%	238%
Udział odpadów odzyskanych w KZ	-	7,4%	1,5%	6,7%	6,4%	86%
Udział odpadów odzyskanych /zhodnotene/ w SK	-	12,0%	2,6%	17,8%	16,1%	135,1%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS oraz Databáza regionalnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

W przypadku obu regionów powiększał się natomiast udział odpadów zebranych selektywnie. W województwie śląskim udział ten wzrósł w latach 2005-2009 z 3,6% do 8,1%. W Kraju Żylińskim w latach 2002-2009 udział odpadów zebranych selektywnie wzrósł z 3,9% do 7,3%. Pod względem udziału odpadów zebranych selektywnie oba regiony zdecydowanie „wyprzedzają” przeciętny krajowy poziom udziału odpadów zebranych selektywnie - w Polsce w 2009 roku wyniósł on 2,1%, zaś na Słowacji 6,4%.

W zakresie gospodarki odpadami po stronie słowackiej dostępne są także informacje na temat udziału odpadów odzyskanych. W przypadku Kraju Żylińskiego udział ten w latach 2002-2009 spadł z 7,4% do 6,4% (spadek o 14%). Udział odpadów odzyskanych liczony dla całej Słowacji wzrósł w analogicznym okresie z 12,0% do 16,1% (wzrost o 35%).

4. Obszary chronione

W skali Polski, udział obszarów chronionych w **województwie śląskim** można uznać na mały (22,2% powierzchni województwa, średnia dla Polski: 32,4%). Na terenie województwa nie znajduje się żaden z 23 parków narodowych funkcjonujących w kraju.

Tabela 7. Udział obszarów chronionych w województwie śląskim i Polsce

Kategoria	1998	2000	2005	2009	2010
Udział obszarów chronionych w powierzchni WSL	20,8%	22,0%	22,0%	22,1%	22,2%
Udział rezerwatów przyrody w obszarach chronionych w WSL	1,3%	1,3%	1,4%	1,5%	1,5%
Udział parków narodowych w obszarach chronionych w WSL	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Udział obszarów chronionych w powierzchni PL	31,1%	32,5%	32,5%	32,3%	32,4%
Udział rezerwatów przyrody w obszarach chronionych w PL	1,5%	1,5%	1,6%	1,6%	1,6%
Udział parków narodowych w obszarach chronionych w PL	3,1%	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS

Podobny udział powierzchniowy w porównaniu do skali kraju posiadają natomiast w województwie śląskim obszary rezerwatów przyrody. Ich udział w powierzchni województwa wzrósł z 1,3% do 1,5% w latach 1998-2010. W tym samym okresie udział rezerwatów przyrody w Polsce kształtował się na poziomie 1,5% do 1,6%. Obecnie wyznaczone obszary rezerwatów przyrody w województwie śląskim obejmują osiem parków krajobrazowych, tj.:

- Park Krajobrazowy Beskidu Małego - 25 770 ha,
- Park Krajobrazowy Beskidu Śląskiego - 38 620 ha,

- Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich - 49 387 ha,
- Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą - 38 701 ha,
- Park Krajobrazowy Orlich Gniazd - 59 731 ha,
- Park Krajobrazowy Stawki - 1745 ha,
- Załęczański Park Krajobrazowy - 14 810 ha,
- Żywiecki Park Krajobrazowy - 35 870 ha.

Kraj Żyliński to region z najwyższym udziałem obszarów chronionych w skali Republiki Słowackiej³. W regionie znajdują się cztery parki narodowe (tj.: NP Malá Fatra, NP Nízke Tatry, TANAP, NP Veľká Fatra) oraz trzy obszary chronionego krajobrazu⁴ (tj.: CHKO Horná Orava, CHKO Kysuce, CHKO Strážovské vrchy). Ponadto, na obszarze Kraju Żylińskiego zlokalizowano między innymi: 57 rezerwatów przyrody (prírodné rezervácie), 18 narodowych pomników przyrody (národné prírodné pamiatki), 38 pomników przyrody (prírodné pamiatki). Szczegółowe zestawienie powierzchni chronionej w Kraju Żylińskim prezentuje poniższa tabela.

Tabela 8. Obszary chronione w Kraju Żylińskim (parki narodowe oraz obszary chronionego krajobrazu)

Kategoria	Powierzchnia znajdująca się w KZ [ha]
NP Malá Fatra	45 892
NP Nízke Tatry	92 698
TANAP	41 335
NP Veľká Fatra	59 988
Parki narodowe (NP.) razem	239 913
CHKO Horná Orava	117 476
CHKO Kysuce	53 520
CHKO Strážovské vrchy	7 390
RAZEM obszary chronionego krajobrazu	178 386
RAZEM parki narodowe oraz obszary chronionego krajobrazu	418 299
Obszar KZ [ha]	680 867
Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni KZ	61,4%
Udział powierzchni parków narodowych w powierzchni KZ	35,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Databáza regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky oraz Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského Samosprávneho Kraja pre roky 2007 - 2013. Žilina 2007, s. 116.

W relacji do województwa śląskiego udział obszarów chronionych Kraju Żylińskiego (liczony wyłącznie w odniesieniu do parków narodowych oraz obszarów chronionego krajobrazu) jest niemal trzykrotnie większy (61,4%). Ponadto, na terenie Kraju Żylińskiego wskazano sześć chronionych obszarów ptactwa zaliczonych do obszarów Natura 2000, tj.: Horná Orava - 66 162 ha, Malá Fatra - 71 481 ha, Strážovské vrchy - 59 586 ha, Nízke Tatry - 96 951 ha, Vysoké Tatry - 54 717 ha, Veľká Fatra - 60 480 ha. Wymienione obszary stanowią ok. 40% powierzchni Kraju Żylińskiego. Do obszarów Natura 2000 o znaczeniu europejskim wyznaczono w analizowanym regionie 52 lokalizacje⁵.

³ Územný plán VÚC Žilinského kraja. Zmeny a doplnky č. 4. Žilinský Samosprávny Kraj, Žilina, 03.2011, s. 115.

⁴ chránena krajinná oblasť

⁵ Szczegółowy wykaz lokalizacji wyznaczonych w Kraju Żylińskim do obszarów Natura 2000 o znaczeniu europejskim wraz ze wskazaniem stopnia ochrony znajduje się w Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského Samosprávneho Kraja pre roky 2007 - 2013. Žilina 2007, s. 120-124.

Z punktu widzenia współpracy transgranicznej obu regionów istotne mogą okazać się obszary chronione wspólnie znajdujące się po stronie województwa śląskiego i Kraju Żylińskiego. Należą do nich:

- CHKO Kysuce – Park Krajobrazowy Beskidu Śląskiego,
- CHKO Kysuce - Żywiecki Park Krajobrazowy
- CHKO Horná Orava - Żywiecki Park Krajobrazowy oraz Babiogórski Park Narodowy (województwo małopolskie, powiaty suski i nowotarski)⁶.

5. Rozwój i współpraca w zakresie środowiska - strategię, programy, projekty, uwarunkowania i instytucje

PLANOWANIE ROZWOJU I WSPÓLPRACY

Na poziomie strategicznym planowania rozwój **województwa śląskiego** zagadnienia środowiska określa **Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego**⁷ w ramach priorytetu B odnoszącego się do województwa śląskiego jako regionu o powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie. W ramach priorytetu został sformułowany cel strategiczny B2: *Wysoka jakość środowiska naturalnego* obejmujący następujące kierunki działań:

- *utworzenie systemu kształtowania i wykorzystania zasobów wodnych*, w tym między innymi: poprawa jakości wody pitnej, poprawa jakości wód zbiorników wodnych, tworzenie racjonalnej polityki gospodarowania zasobami wodnymi, ochrona zbiorników wód głębinowych, prowadzenie monitoringu jakości wód, modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków, usprawnienie systemu retencji wód, inwestycje związane z wałami przeciwpowodziowymi, ochrona naturalnych dolin rzecznych;
- *poprawa jakości powietrza*, między innymi poprzez: promocję ekologicznych rozwiązań grzewczych, ograniczenie emisji powietrza z dużych źródeł, wdrażanie rozwiązań w zakresie ekologicznych pojazdów, poprawę efektywności sieci ciepłowniczych, wsparcie dla rozwiązań podnoszących efektywność produkcji energii elektrycznej, promocję postaw związanych z oszczędnością energii wśród mieszkańców regionu;
- *ochrona przed hałasem*, wiążąca się z: budową ekranów akustycznych i mat antywibracyjnych, tworzeniem pasów zieleni wzdłuż głównych korytarzy transportowych, modernizacją środków transportu w celu ich wyciszenia, opracowaniem standardów akustycznych danego terenu, tworzeniem systemu monitoringu hałasu;
- *uporządkowanie i wdrożenie systemu gospodarki odpadami* zakładające: poprawę efektywności systemu zbiórki, transportu, przetwarzania i utylizacji odpadów; propagowanie wiedzy na temat segregacji odpadów; ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów poprzez wdrożenie technologii niskoodpadowych; likwidację składowisk niespełniających norm środowiskowych; tworzenie sortowni, kompostowni, obiektów termicznego przekształcania odpadów; budowę urządzeń do utylizacji odpadów;
- *rewitalizacja terenów zdegradowanych*, tj.: rekultywacja terenów i obiektów zdegradowanych, wykorzystanie partnerstwa publiczno-prywatnego w procesie

⁶ Po stronie słowackiej znajduje się jeszcze jeden obszar podlegający wspólnej tj. polsko-słowackiej ochronie tj.: Tatraský národný park – Tatrzański Park Narodowy (leży on jednak w po stronie województwa małopolskiego, powiat tatrzański). Obszar ten objęty jest tzw. rezerwatem biosfery UNESCO „Rezerwat Biosfery Tatry”.

⁷ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego - Śląskie 2020. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. Katowice 2010.

zagospodarowania terenów zdegradowanych, przeznaczenie do pełnienia funkcji ekologicznej terenów zdegradowanych;

- *zachowanie i odtworzenie bio- i georóżnorodności* między innymi poprzez: opracowanie programów ochrony i restytucji gatunków i siedlisk przyrodniczych, uwzględnienie ochrony krajobrazu zwłaszcza wiejskiego i górskiego, opracowanie programu edukacji ekologicznej, przeprowadzenie waloryzacji przyrody ożywionej i nieożywionej, wyznaczenie obszarów przyrodniczych o znaczeniu światowym, utrzymanie i wzmocnienie korytarzy ekologicznych, organizację systemu monitoringu przyrody;
- *rozwój trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej*, dokonujący się między innymi przez: utrzymanie funkcji ochronnych lasów wraz z ich bioróżnorodnością, utrzymanie dobrego stanu oraz żywotności zasobów leśnych, wspieranie odbudowy zasobów leśnych na obszarach klęsk żywiołowych, zwiększenie powierzchni obszarów leśnych, ochronę lasów miejskich i podmiejskich.

Zagadnienia środowiska definiowane są także w dokumentach:

- **Program Ochrony Środowiska do 2013 roku**⁸, wskazujący między innymi główne zagrożenia środowiskowe regionu w wymiarach: zanieczyszczenia powietrza, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony przyrody, terenów przemysłowych, hałasu, oddziaływaniu pól elektromagnetycznych, awarii przemysłowych, ochrony zasobów kopalin, gleby;
- **Strategia Ochrony Przyrody**⁹, obejmująca między innymi diagnozę stanu zasobów środowiska przyrodniczego regionu w wymiarach: zasobów geologicznych, rzeźby terenu i jej degradacji, gleb i ich zanieczyszczeń, stanu wód podziemnych i powierzchniowych, klimatu i stanu sanitarnego atmosfery;
- **Plan gospodarki odpadami**¹⁰, diagnozujący stan gospodarki odpadami w regionie, a także wskazujący działania i instrumenty finansowe prowadzące do poprawy sytuacji w zakresie pożądanego systemu gospodarki odpadami.

Wśród innych dokumentów odnoszących się do ochrony środowiska w województwie śląskim należy wskazać na: **Program małej retencji**¹¹, **Program ochrony powietrza**¹², **Program ochrony środowiska przed hałasem**¹³.

W Kraju Żylińskim zagadnienia związane ze środowiskiem definiuje **Program rozwoju gospodarczego i społecznego Samorządowego Kraju Żylińskiego**¹⁴. Zapisy Programu, w szczególności priorytet I Infrastruktura i Dostępność Regionalna, zawierają:

- cel strategiczny: *osiągnięcie wysokiego poziomu infrastruktury transportowej, wyposażenia obywateli oraz wysokiej jakości środowiska życia,*

⁸ Program ochrony środowiska dla województwa śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 roku. Zarząd Województwa Śląskiego, Katowice marzec 2011.

⁹ Strategia ochrony przyrody województwa śląskiego do 2030 roku. Zarząd Województwa Śląskiego, Uchwała nr 2350/76/IV/2011 z dnia 6 września 2011.

¹⁰ Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego. Sejmik Województwa Śląskiego, Katowice 2003.

¹¹ Program małej retencji województwa śląskiego. Województwo Śląskie. Katowice, 2005.

¹² Program ochrony powietrza dla stref gliwicko-mikołowskiej i częstochowsko-lublinieckiej w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu. Projekt, Katowice 2011.

¹³ Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa śląskiego do roku 2013 dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych, ekspresowych, autostrad i linii kolejowych. Zarząd Województwa Śląskiego. Katowice, 12 maja 2010.

¹⁴ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského Samosprávneho Kraja pre roky 2007 - 2013. Žilina 2007.

- cel specyficzny 1.2: *wspieranie zapewnienia zrównoważonego rozwoju w zakresie jakości środowiska życia.*

Dla wskazanego celu specyficznego 1.2 zaproponowano następujące działania (opatrzenie):

- zmniejszenie objętości gromadzonych odpadów komunalnych oraz zwiększyć efektywność recyklingu,
- eliminowanie środowiskowych obciążeń regionu,
- wspieranie działań odnoszących się do zmniejszenia zanieczyszczeń cieków wodnych wraz z utrzymaniem jakości wód w ramach cieków i zbiorników wodnych,
- wspieranie rozwoju urządzeń technicznych (infrastrukturalnych),
- wspieranie procesów zwiększenia udziału wykorzystania alternatywnych i odnawialnych źródeł energii,
- wspierania zachowania bioróżnorodności oraz ekologicznej stabilności regionu.

Zapisy odnoszące się do aspektów diagnostycznych środowiska, poza dokumentem *Programu*, można także odnaleźć w dokumencie **Planu zagospodarowania przestrzennego Kraju Žylińskiego**¹⁵ między innymi w zakresie: gospodarki wodnej oraz ochrony przyrody. Ponadto, zagadnienia środowiskowe definiowane są w następujących dokumentach:

- ministerialny **Program zmniejszenie zanieczyszczenia wód związkami szkodliwymi**¹⁶, identyfikujący między innymi źródła szkodliwych związków, wielkości ich zanieczyszczeń, założenia systemu monitorowania jakości wody,
- **Program gospodarki odpadami w Kraju Žylińskim**¹⁷,
- plany zagospodarowania przestrzennego miast i gmin Kraju Žylińskiego,
- **Plan rozwoju publicznych wodociągów dla Kraju Žylińskiego**¹⁸, obejmujący między innymi analizę obecnego stanu dostarczania wody pitnej, a także strategię optymalnego rozwoju wodociągów publicznych,
- **Plan rozwoju publicznej kanalizacji dla Kraju Žylińskiego**¹⁹ zawierający między innymi analizę istniejącego stanu w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej oraz kryteria techniczne determinujące rozwój sieci kanalizacyjnej w regionie,
- **Program poprawy jakości powietrza**²⁰ obejmujący obszar Žyliny.

Szczegółowe zapisy odnoszące się do ochrony środowiska zostały także zawarte w dokumentach: **Ochrona przyrody regionu kysuckiego**²¹, **Strefowanie obszaru chronionego CHKO Orava**²².

W zakresie aspektów środowiskowych występuje zainteresowanie instytucji publicznych badaniami odnoszącymi się do:

- oceny charakterystycznego krajobrazu oraz ważnych jego elementów (zhodnotenie charakteristického vzhľadu krajiny a významných krajinných prvkov) (KZ),

¹⁵ Územný plán VÚC Žilinského kraja. Zmeny a doplnky č. 4. Žilinský Samosprávny Kraj, Žilina, 03.2011

¹⁶ Program znižovania znečistenia vôd škodlivými latkami a obzvlášť škodlivými latkami. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, Bratislava 14.06.2004.

¹⁷ Program odpadového hospodárstva Žilinského kraja do r. 2010, Žilina.

¹⁸ Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie Žilinského kraja, por. <http://www.za.kuzp.sk/>

¹⁹ Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Žilinského kraja, por. <http://www.za.kuzp.sk/>

²⁰ Program na zlepšenie kvality ovzdušia v oblasti riadenia kvality ovzdušia. Územie Mesta Žilina, Bratislava 2009.

²¹ Ochrana prírody kysuckého regiónu a spolupráca na jeho trvalo udržateľnom rozvoji. Nadaciou IUCN, Svetova unia ochrany prírody, Slovensko, Bratislava por. <http://www.seps.sk/zp/iucn/projekty/dec/index.htm>

²² Zonácia chránených území CHKO Horná Orava

- oceny wpływu wizualnego elektrowni wiatrowych i parków wiatrowych na środowisko (zhodnotenie vizuálnych vplyvov veterných elektrární a veterných parkov na životné prostredie),
- strefowania obszarów ochronnych w ramach CHKO Kysuce (zonácia chránených území CHKO Kysuce) (KZ),
- oceny miejskiego / regionalnego potencjału w zakresie ekologicznej odporności (zhodnotenie miestneho/regionálneho potenciálu vo vzťahu k ekologickej únosnosti) (KZ),
- zdefiniowania wyjątkowości / unikalności obszarów w różnych częściach obu regionów (definovanie jedinečnosti / unikátnosti krajiny v jednotlivých regiónoch samosprávnych krajov) (KZ),
- wypracowanie wspólnej regionalnej strategii eko-energetycznej (WSL).

DZIAŁANIA I PROJEKTY

Do działań i projektów związanych z ochroną środowiska, które posiadają potencjał współpracy transgranicznej można zaliczyć:

- opracowanie programów ochrony powietrza, programów gospodarki odpadami w tym ich międzyregionalna koordynacja,
- opracowanie analiz, raportów związanych z efektywnością i skutecznością wykorzystania środków przeznaczonych na ochronę środowiska np. raporty z wykonania Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska i Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami,
- sporządzenie wspólnej strategii eko-energetycznej (WSL, KZ, Kraj Morawsko-Śląski),
- projekty odnoszące się do zmniejszenia środowiskowego obciążenia regionów, w tym poprzez wprowadzenie ekologicznych rodzajów transportu,
- przedsięwzięcia związane ze zmniejszeniem wielkości odpadów komunalnych i poprawą ich recyklingu,
- projekty na rzecz zachowania bioróżnorodności i stabilności środowiskowej obu regionów,
- projekty na rzecz zwiększania świadomości ekologicznej mieszkańców obu regionów,
- rozwiązywanie konfliktów pomiędzy działaniami związanymi z ochroną przyrody na obszarach chronionych a interesem ich właścicieli,
- projekty związane z definiowaniem celów odnoszących się do jakości krajobrazu na poziomie regionalnym, sub-regionalnym i miejskim (gminnym),
- przedsięwzięcia zwiększające skuteczność programów edukacyjno-wychowawczych w zakresie ochrony przyrody na poziomie szkół średnich i podstawowych,
- projekty obejmujące likwidację inwazyjnych rodzajów roślin wraz z ochroną obszarów przed ich dalszym rozprzestrzenianiem się.

Do przykładowych projektów w zakresie ochrony środowiska realizowanych w obu analizowanych regionach można zaliczyć przedsięwzięcia w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska-Republika Słowacka²³. Są to między innymi:

- **Ochrona zagrożonych gatunków ptaków - Ochrona Karpat Zachodnich** (zarządzający: Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko),

²³ Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska - Republika Słowacka 2007-2013. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.

- **Rozbudowa sieci wodociągowej w celu poprawy jakości wody w gminach Oščadnica i Rajcza** (wnioskujący: Gmina Oščadnica).

WARUNKI PRZYSZŁEGO ROZWOJU

Do istotnych warunków determinujących działania w zakresie ochrony środowiska obu regionów można zaliczyć: problemy z odbudową mocy w energetyce, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, przepisy prawne i ich zmiany w zakresie ochrony środowiska i planowania przestrzennego (w tym ratyfikacja dyrektyw UE dotyczących ochrony środowiska), globalne zmiany środowiskowe, pogłębianie się problemów środowiskowych, zmiany struktury sektora energetycznego wynikające z pakietu klimatyczno-energetycznego.

INSTYTUCJE

Do instytucji zajmujących się obecnie zagadnieniami środowiska w przypadku Kraju Žylińskiego i Województwa Śląskiego zaliczono:

- Władze Samorządowe Województwa Śląskiego, w tym: Wydział Gospodarki i Wydział Ochrony Środowiska,
- Samorządowe Władze Kraju Žylińskiego,
- Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego,
- Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska,
- Centrum Gospodarki Odpadami, Oddział Zamiejscowy Instytutu Mechanizacji, Budownictwa i Górnictwa Skalnego,
- Główny Instytut Górnictwa,
- Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych,
- Instytut Gospodarowania Odpadami IGO,
- Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska PAN (Zabrze),
- Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska Sp. z o.o (Katowice),
- Państwowy Instytut Geologiczny - Oddział Górnośląski,
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach,
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (Katowice),
- Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego,
- Fundacja Efektywnego Wykorzystania Energii,
- Regionalny Urząd ds. Środowiska Žylina (Krajský úrad životného prostredia Žilina)
- gminy,
- stowarzyszenia i fundacje zajmujące się tematyką ochrony środowiska,
- właściwe organy państwowe / rządowe zajmujące się problematyką ochrony środowiska (KZ),
- zarządcy infrastruktury technicznej.